

LOUIS XIV EEN AUTOPSIE

Personages

Louis XIV (1638-1715) : een vorstelijk lichaam

Duc-Hertog De Saint-Simon (1675-1755) : een intelligent memorialist

Blanche : een vrouwelijke projectiefiguur

I

(Alles donker. Iemand fluit als een vogel. Een spot zoekt de scène af en houdt halt bij het gezicht van een fluitende Louis XIV en zwaait dan verder door naar een hoge lessenaar (staanpupiter voor klerken) met een witgipsen vogel erop. Op de grond staat een schrijfmachine. Revolverschot doet vogel-in-spot uit elkaar spatten. Sein om totale belichting (zeer hel, wit licht) aan te schakelen. De Bühne die uit 3 witte papieren wanden bestaat, toont een lustig erop los schietende koning (draagt een veredelde versie van een patiëntenoutfit, een witte pyamasmoking a.h.w.); de hertog, Duc de Saint-Simon die in witte schildersoverall op de middenwand met een spuitbus LOUIS 14 (1638-1715) schrijft en als derde personage, Blanche in verpleegsterlook die helemaal vooraan als fluitende vogel poseert nu het gipsen model er al heeft moeten aan geloven. Klassieke vogelhouding : armen zijdelings gespreid, één been achterwaarts gestrekt (cfr. balanceert op de evenwichtsbalk). Louis XIV die met zijn eerste schot de gipsen vogel had stuk geschoten, vuurt enkele malen op Blanche die ten teken van getroffen-zijn pluimpjes uit haar handen naar beneden laat dwarrelen. Fluit ondertussen verder, maar verstomt en zwijgt tenslotte. Louis XIV begint dan opnieuw zelf te fluiten, staat recht en schiet lukraak verder : naar het publiek, naar de hertog, naar zijn naam op de papieren wand...

Hertog (zijn graffiti-opdracht volbracht, gaat aan zijn hoge lessenaar staan, zet zijn scherp op, doet de typische klerkmanchetten aan en veegt de vogelscherven van zijn pupiter) Een

jaar voor zijn dood - hij was toen... (naar Louis XIV die zwijgzaam op een chaise percée zit)

Blanche (zit op een campingtafel, zwaait met de benen) 74.

Hertog Neenee, 75.

Louis XIV 76.

Hertog Precies, 76 jaar. Een jaar voor zijn dood dus, schoot hij nog 32 fazanten met 34 schoten...

Blanche (terzijde) 66.

Hertog ... een niet geringe prestatie met de primitieve geweren uit die tijd, majesteit ! (Hertog en Blanche klappen gereserveerd in de handen, terwijl ze een buiging in de richting van L. maken. L. steekt de revolver in de hoogte en kust de loop; stopt hem weg in zijn chaise percée)

Louis XIV (zonder acht op hen te slaan) Ik heb 54 jaar geregeerd. Toen Mazarin in 1661 stierf, was ik 23. Toen ikzelf kwam te sterven, was ik er 76.

Blanche 78 majesteit.

Hertog Neenee, 77.

Louis XIV Precies 77. (heeft zich ondertussen aan één van de zijwanden geposteerd, waarop hij optellend XXIII+LXXVII spuit) Sommigen beweerden dat Mazarin mijn vader zou geweest zijn. Quatsch natuurlijk ! Zie ik er misschien als een kardinaal uit ?

Hertog (leest voor uit de papieren die overal kriskras verspreid liggen) Toen Louis XIV (quatorze voor het hele stuk) na de dood van zijn vader als vijfjarige in 1643 de troon besteeg, was hij een gezette, bolwangige kleuter met een enigszins slaperig uiterlijk.

Blanche (die bij de lessenaar is komen staan en in de papieren van Hertog aan het snuffelen is) Toen hij (wijst naar L.) anderhalf jaar oud was, had Louis XIV hetzelfde gezicht als Queen Victoria toen zij oud was. (Kijkt H. aan en imiteert anderhalfjarige L., terwijl H. als antwoord met het bolwangig gezicht riposteert. Ondertussen is ook L. in Hs papierhoop aan het rommelen en neemt er een willekeurig blad uit.)

Louis XIV (schraapt keel en leest dan voor) Het is een bekend feit dat hij door zijn wenkbrauwen te fronsen, velen heeft doen sidderen...(trekt verwonderd de wenkbrauwen op) Het is een bekend feit dat hij door zijn wenkbrauwen te fronsen (fronst zijn wenkbrauwen), velen heeft doens sidderen. (beproeft het frons-effect op B. en H. die echter helemaal niet geïntimideerd simpelweg terugfronsen. Terwijl L. nogmaals zijn wenkbrauwen fronst, maar zonder veel overtuiging) Maak er weer geen karikatuur van, hertog. Het is bon ton geworden om koningen als groteske sukkelaars voor te stellen. (tot B.) Les extrêmes se touchent. Ofwel melancholie die door alles en iedereen verlaten zichzelf het graf ingrùbelt - minder

koud dan de kilte van de koninklijke eenzaamheid - ofwel verwaande idioten, die, dom als ze zijn, zich voor de knapste kop van het koninkrijk houden, of die, lelijk als ze zijn, zich dagelijks Adonis gelijk spiegelen.

Hertog (knipoogt naar B.) Zijne Majesteit overtreft zichzelf in de trefzekerheid zijner woordkeuze. 'De troostende kilte van het graf die minder koud is dan de ijle lucht van de koninklijke eenzaamheid...'

Blanche (speelt het spel mee, instemmend) 'Adonis gelijk'

Hertog Neen, ridiculiseren is al te voor de hand liggend. Indien Zijne Majesteit mijn mémoires zou hebben gelezen...

Blanche. Edoch, Zijne Majesteit leest niet, maar paradeert maar wat als een gesticulerende machine. Toegegeven : meer dan goed geolied. Het poseren als natuur.

Louis XIV (nadenkend) Voor zover poseren natuurlijk kan zijn. (H. leest voor, B. voert de pantomime op, L. kijkt toe)

Hertog Hij nam altijd zijn hoed af voor de vrouwen, zelfs voor een eenvoudig dienstmeisje, al bracht hij hem verder omhoog naar mate de rang hoger was.

Blanche (acteert ondertussen het gezegde) Een kuisvrouw (licht haar verpleegsterkapje-hoed nauwelijks op) 'Madame', een ex-kuisvrouw, echtgenote en bijna weduwe van een notaris. (kapje hoger) 'Madaame', een vrouw in een Jaguar. (zwerige révérence) 'Madaaame', de 20-jarige Maria Mancini, die op bevel van haar nonkel, de zojuist vernoemde, Mazarin Frankrijk moest verlaten omdat...

Louis XIV (terwijl hij zijn arm uitstrekt als afscheidgroet die tegelijkertijd de afscheidnemende wil beletten om te vertrekken) Maria.

Blanche (luider, terwijl ze haar kapje weggooit) Maria ! Maria !! (nu niet meer in de rol van L. maar als Maria Mancini) Op het moment waarop de koets zich in beweging zette, rukte ze hem zijn manchet af (rukt manchet van H. af) terwijl ze nog uitriep : 'Ik ben verloren !'

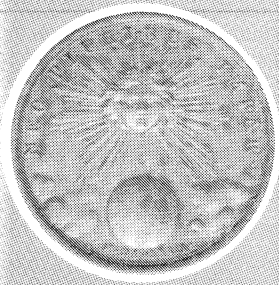
Louis XIV (dromerig) Maria, Maria.

Hertog (hij heeft zich weer aan de achterwand geposteerd en sprayt met zijn bus over het LOUIS 14 MARIA MANCINI, reciteert ondertussen neutraal-objectief ietwat verveeld) Om staatsredenen was een huwelijk tussen de 20-jarige Maria Mancini en Louis XIV onmogelijk. Via zijn huwelijk in 1660 met de dochter van de Spaanse koning, Maria Theresia, hoopte Mazarin Spanje aan Frankrijk te koppelen. Wat toen mislukte maar slechts twee generaties werd uitgesteld, want de kleinzoon van Louis XIV, Philips van Anjou, zou in 1700...

Blanche (die hem onderbreekt) Ik was nog niet klaar.

Louis XIV (tot B.) Toen zag men mond aan mond, en borst aan boezem kleven, toen klap-te kus op kus, als 't op een scheiden ging... (L. wil weggaan, werpt al een kashand naar B.)

Hertog (die op de achtergrond met zijn klisteespuit een glas bier heeft gevuld, intercepteert L. en presenteert het glas aan L.) Een pittig drankje. Voor Zijne Majesteit. (Wendt zich tot B. en spuit haar in de mond) Voor Blanche. (Neemt onder zijn pupiter uit een mini-ijskast een flesje) Voor mij. (Gaat naar het publiek) En voor u? (Licht uit.)

VI

Louis XIV (heeft broekspijpen opgestroopt, maakt met houtskool vlekken op beide benen, H. en B. kijken toe.) Hoe zou jij graag sterven, Blanche?

Blanche (verbaasd) Sterven?

Louis XIV (terwijl hij gebukt nog bezig is) Ja, sterven, ophouden te bestaan, dood gaan. Plots of langzaam, gewelddadig of in bed of gewelddadig en in bad. Creperen als een hond. (zet zich terug recht.)

Hertog Als ik kon kiezen, zou ik zelfmoord plegen. (kijkt naar zijn hand) De hand aan mezelf slaan. Ik zal het nooit doen, want dat is veel te drastisch voor mij, te desperaat-serieus. Ik kan het me eigenlijk niet voorstellen, en daarom denk ik er ook graag aan. Omdat het zo niet voor te stellen is.

Louis XIV Jaja... en hoe? Zo alles doorsnijden, in een lauw bad, à la Seneca of zeer theatraal, coram publico, met de beker scheerling in de hand, de ultieme rol. Op het scherp van de snee, want er is geen correctie meer mogelijk, geen terugkeer, eenmalig straks flitsen de lampen uit, voorgoed.

Blanche Of à l'improviste, een vlugge kogel, een bijna achteloos uit het raam springen vanuit de honderdste verdieping. Heeelp!

Hertog Of à la Cleopatra, de polsen in een mandje met slangen, een paar prikken.

Louis XIV Slangen zijn vies, glibberig.

Blanche Neen, pijnloos moet het zijn. Wegglijden uit het leven, alles geleidelijk zien vervagen. Pijnloos, zoals het leven niet is geweest, moet het sterven zijn.

Louis XIV Nu en in het uur van de dood... (kijkt naar zijn benen) Zou er dan niets meer aan te doen? Ezelinnemelk b.v.

Hertog haalt nog een pintje uit zijn pupiter, drinkt er eerst zelf van en geeft het dan door aan L.) Qui sait? Neen, het moet pijn doen.

Je moet het voelen. Je beslissing voelen. Natuurlijk geen gruwelijke pijn. Geen doodsstrijd van uren. Een vonk, plotse klaarte die zo vol licht is, onuitstaanbaar.

Blanche Saul wordt Paul. (L. geeft pintje door aan B.)

Hertog En dan bedoel ik niet het cinematografisch licht van de laatste blik die alles in enkele beelden recapituleert. Neen, het licht voelen, zo pijnlijk helder dat het niet uit te houden is. Van pijn, van klaarte. Want het één staat voor het ander.

Blanche Jij bent een erotomaan, hertog. Een necrofiel van het gesofisticeerde soort.

Louis XIV Gewelddadig én in bed. (L. is ondertussen tot bij B. gekomen, spreken volgende passage als odi-amo geliefden)

Hertog (monologiserend) Een dolkstoot in het hart.

Louis XIV (corresponderend gebaar naar B. toe) Van mijn geliefde. (steekt) Slet!

Hertog Een kogel in de slapen.

Blanche Van mijn minnaar. (schiet) Hond!

Louis XIV Ik zou je eerst allang gewurgd hebben. (B.grimast terug)

Hertog Heroïek uit voorbije tijden, Majesteit.

Louis XIV (die teruggaat naar zijn chaise, nog opgewonden) Precies, slechte romantiek. Sterven is net zo prozaïsch als de deur dichtdoen.

Blanche Nu en in het uur van de dood. (B. zit gehurkt bij L. en brengt nog wat zwarte vegen aan op zijn been)

Het wordt alsmaar erger, die vlekken.

Hertog Kinine misschien?

Blanche Heb ik al geprobeerd.

Hertog Of purgeren? Aderlaten... In mei als de sappen stijgen... 38 keer Majesteit, daar kan nog wel een keertje bij, ook al zijn er deze keer geen sappen die stijgen. Want het is geen mei, maar augustus, en weldra 1 september 1715.

Louis XIV Blanche, jij bent nog altijd het beste tonicum. Weet je nog Goethe en de vrouwen: vrouwen zijn vruchten.

Hertog En laat de mannen maar zuchten.

Blanche De wet van de communicerende vaten.

Hertog De wet van de op te vullen hiaten.

Blanche Een teveel wordt afgeschuimd, een te weinig bijgevuld. Maar het effect zou zeer kortstondig zijn. En om twee keer per dag voor zijne majesteit klaar te staan, zoals die kwezel van een Maintenon. (berispent) Een vrouw op haar leeftijd, Majesteit. Bijna 80. Tweemaal per dag!

Louis XIV Het was alleen maar een kleine siddering. En het was mooi verdeeld, na het eten en voor het slapengaan. Hygiënisch als het ware.

Hertog Zoals tanden poetsen.

Louis XIV Trouwens, het was een kwezel en overleven, die ouwe feeks deed ze me sowieso. So what?

Blanche En u was de vorst, after all.

Louis XIV En ik was de vorst, after all.

Hertog (die Ls been nu helemaal aan het inkleuren is) Nu en in het uur van de dood.

Louis XIV (kijkt naar zijn benen, de hertog) Ik weet het: levenselixir!

Blanche (die naast L. staat, reikt hem het flesje bier van zoëven aan) Levenselixir.

Louis XIV (neemt een teug) Maar dat is de

ezelinnemelk.

Hertog Neen, dat zijn alexandrijnen. Hoe zou u graag sterven, majesteit?

Louis XIV (verbaasd) Sterven?

Blanche Ja, sterven, ophouden te bestaan, dood gaan. Plots of langzaam, gewelddadig of in bed of gewelddadig én in bed. (vlak bij zijn hoofd) Kreperen als een hond.

Louis XIV (begint te hoesten) Kinkhoest.

(Kijkt naar zijn benen en de bezig zijnde hertog) Een kinderziekte, Blanche. Kinkhoest hertog.

(B. heeft H. vervoegd, beide maken het karwei ongestoord af) Of koorts? (wrijft zich over het hoofd) Ja, koorts. Het is koorts! Ik begin te ijlen. 1658: waar is Mazarin? Waar zijn de sacramenten?

Blanche (gehurkt) Het wordt alsmaar erger hertog.

Hertog En deze keer helpen geen braakmiddelen.

Blanche Geen voetbaden met bourgogne.

Hertog Tegen koudvuur is niets bestand.

Louis XIV 1658...De sacramenten! (H. reikt hem nog eens het flesje aan)

Blanche Tenzij...

Louis XIV Tenzij?

Blanche Tenzij een amputatie natuurlijk.

(knijpt L. in de benen) Maar een koning zonder benen...

Hertog Een koning die moet wenen...

Louis XIV (tranen in de ogen, kijkt naar zijn benen, kijkt voor zichzelf uit, monoloog) Nunc et in horam mortis. Eén september zeventienhonderdvijftien. (zoals een brief) Liefste moeder...

Neen, ze lachen me zo al genoeg uit. (zoekend) Liefste... (aarzelend) Geen liefste. (op zijn Italiaans) Maria mia... (lacht) een beetje opera-achtig.. Marja, maar dat is te Vlaams, dan maar opera-achtig. (serieus)

Maria, het is zoals Christus bespot door het plebs... Ja, nog altijd die hoogdravendheid, daar hebben al jouw verfijnde Italiaanse romans niets kunnen aan verhelpen. Ik ben een dragonder, met een gescherpt wantrouwen weliswaar tegenover iedereen die me op één of andere manier wil dwarsbomen, steeds erop uit om mijn profijt... Kortom: een gezegende Gods. Deodatus. In alle onschuld. En nu hebben ze mijn benen zwart gemaakt. Nu hebben ze me op de Bühne als een hansworst te kijk gesteld, zelfs in het uur van mijn dood.

Het is niet echt, zeggen ze dan. En het is niet echt, dat weet ik ook wel. Maar het gaat dan toch maar over Louis Quatorze. Over zijn lichaam zeggen ze. Over mij dus. Nu ja, beter over mij dan over één of andere nulliteit. Richard-ik-weet-niet-hoeveel. Of al die postmodernistische non-evenementen. Alhoewel, die Richard. Now is the winter of our discontent/Made glorious summer by this sun of York. Dat is inderdaad niet mijn stijl. Soit. Nu moet ik dus sterven. Hoe zou jij willen sterven, Maria? Natuurlijk, aan zoiets moet je niet denken. Dat is alleen maar gekoketteer voor leeggangers. Claro. Trouwens, je bent al dood, niet waar? En nu is het mijn beurt. De laatste weken hebben ze mij kapot doen zweeten, mijn dokters- chirurgijnen. Elke nacht moest ik tot tweemaal toe worden gewassen. Je hoort het: een oude zageman, die graag sterft nu iedereen die hij graag had, al lang dood is. Mijn kleinzoon b.v., de Duc de Bour-

gogne - 30 jaar - en mijn oogappel, zijn vrouw, 26 en hun zoontje : drie in één maand. Ik begin me te herhalen. En nu heb ik zwarte benen. Eindelijk. Ze spreken over amputatie. Neen, het is de moeite niet meer. Vier dagen voor mijn achtenzeventigste verjaardag zal ik sterven, vandaag nog om kwart na acht. Onverra, n'est-ce pas ? Ik weet niet meer wat zeggen. Het is hoog tijd dat ik voor altijd zwijg. *(staat recht, op een toon alsof er niets aan de hand is)* Maar eerst nog een hapje eten, hertog, want ik zie ze vliegen. Serveer het eten, Blanche. Of iets anders, n'importe. Wij zijn ook maar mensen. Wie spreekt er hier over koudvuur ? *(wast zijn benen af)*

VII

(L. zit aan campingtafel. B. dient de papieren/plastieken borden op. H. geeft aanwijzingen.)

Blanche *(zet borden parmantig op tafel)* Eén, twee, drie, vier borden soep. En dan de fazant?

Hertog *(die in zijn bladen kijkt als in een kookboek)* Neenee, vier verschillende borden soep : quatre assiettes de soupes diverses.

Blanche Diverses. *(neemt graffitispuitbus)* O.k., eerst...tomatensoep. *(sprayt een tomaat op het bord)*

Louis XIV Met ballekens.

Blanche *(streng-achteloos, verpleegster !)* Zonder ballekens ! En dan pompoensoep *(tekening)*, aspergesoep *(tekening)* en...moeten het echt vier verschillende soepen zijn, twee keer tomatensoep of tomatencrèmesoep b.v. ?

Hertog Neen, diverses. Het moet echt zijn, Blanche. We maken de mensen geen blaaskes wijs.

Louis XIV Geen blaaskes, maar ballekens.

Blanche O.k. dan, ...kervelsoep.

Louis XIV *(moeilijke patiënt !)* Maar ik eet geen kervelsoep.

Blanche Tuttuttut, kervelsoep majesteit.

Louis XIV Maar het moet echt zijn, ik heb nooit kervelsoep gegeten.

Blanche *(onverstoorde-tekening)* Kervelsoep. Met ballekens.

Louis XIV *(machteloos)* Mais enfin, hertog, doe er iets aan. *(schudt hoofd)* Kervelsoep met ballekens.

Blanche *(gaat verder met het dekken der tafel)* Een fazant, een hele fazant en een patrijs plus een grote schotel sla...niçoise, crudités zonder

meer ?

Hertog N'importe.

Blanche Des te beter. Al die complimenten ! *(heeft drie nieuwe borden voor Ls neus neer-geloft. Wijst naar de borden)* De fazant, de patrijs en de sla.

Louis XIV *(zegt haar dociel na)* De fazant, de patrijs en de sla. Compris.

Hertog *(als in een kookboek)* Twee dikke sneden hesp, schapevlees met knoflook en overgoten met saus.

Blanche *(zet alles op tafel)* De ham, het schaap.

Hertog Een bord vol patisserie en nog wat fruit.

Blanche *(zet op tafel als een goed getrainde serveermachine)* Lekker gebak, gezond fruit. Nog iets hertog ?

Hertog En hardgekookte eieren natuurlijk.

Blanche Natuurlijk. *(haalt enkele eieren uit haar zak)* Eens, twee, drie hardgekookte eieren majesteit. *(als bewijs slaat ze met het laatste op tafel)*

Hertog Natuurlijk. *(leest voor)* De koning en zijn broer waren verzet op hardgekookte eieren.

Blanche Ik ben verzet op chocola - zoals alle vrouwen.

Hertog Ik op...eh...zoals alle mannen. Die nooit kunnen beslissen.

Blanche Hardgekookte eieren. Dat is tenminste iets tastbaars, geen gezever, recht voor zijn raap. *(bindt hem servet om de hals)* De tafel is gedekt, majesteit. Smakelijk.

Hertog Bon appétit. Ik zal ondertussen bij wijze van kamermuziek nog wat voorlezen uit het gezondheidsbulletin van zijne majesteit, Fagons 'Journal de la Santé du Roi', zondag negen oktober 1701. Zijn majesteit is pas met zo'n pittig drankje gepurgeerd.

Louis XIV Altijd die data. En zo godverdomme didactisch. Dat bederft mijn appetijt. De tomatensoep. *(zoekt in de borden, ziet tomaat)* Precies. *(scheurt bord kapot)* Hm, lekker. En nu de pompoensoep, de vergrote versie van de vorige... en al de rest, te veel om op te noemen. *(scheurt overige 3 borden vlug-vlug kapot)* Dat was delictieus Blanche. Nu eventjes wachten. Dan kan de hertog zijn nummertje opvoeren. *(steekt sigaar op, leunt voldaant achterover)*

Blanche Kamermuziek.

Hertog Zondag 9 oktober ging de koning tussen 8 uur 's morgens en 4 uur 's namiddags tien maal op de pot. De volgende dag, bij het opstaan, tweemaal na elkaar, de stoelgang zat vol onverteerde, rauwe brokken -des matières crus et indigestes - en na een mengsel van ereprijs en salie te hebben gedronken i.p.v. vast voedsel, begaf de koning zich om 11 terug te bed.

Louis XIV *(wijst naar het hoofdgerecht)*

Wat hebben we hier Blanche ?

Blanche Des matières crus et indigestes. Het obligate wild.

Louis XIV Hm, niet zeer opwindend, inderdaad. Eten of je behoefte doen, wat is eigenlijk het verschil ?

Blanche Dat men eet om zijn behoefte te kunnen doen, majesteit. Of omgekeerd mis-schien ?

Hertog *(L. luisterde niet naar B. maar is on-*

verschillig-verveeld met lange tanden aan de patrijs, fazant en sla begonnen) Maar de volgende dag, dank zij het mengsel ging de koning vlot af. En overvloedig. Daardoor was hij genoodzaakt om de mis in bed te horen en het bed te houden tot 5 uur 's avonds. Naast bovenvermeld ereprijs-saliemengsel, nuttigde zijne majesteit een halve drachme hyacintkonfektie met wat notenwater. De volgende dag...

Louis XIV O.k., nu het dessert.

Hertog De volgende morgen serveerde men zijne majesteit een broodbouillon met wat zout, kruidnagel en peterselie, gemixt met twee porties eigeel.

Louis XIV *(wrijft zich in de handen bij het horen van demagische woorden)* Eieren, Blanche. Ruim die bazaar af ! *(wijzend op patisserie en fruit)* Hardgekookte eieren ! *(begint een ei te pellen)*

Hertog A volonté kon de koning er gesneden brood bijnemen. Tussen 10 en 12 ging hij vijfmaal af. Als vieruurtje om hem te sterken liet ik hem een gebradaje opdienen met twee of drie lepeltjes alicantewijn.

Louis XIV Stop nu maar met je muziek hertog. Het was zeer mooi. Sterk gedocumenteerd. U bent een erudiete uomo universale, zelfs mijn feesjes *(Lat. faeces)* van 10 oktober 1710.

Hertog 1701.

Blanche Feesjes majesteit ?

Hertog Faaike's Blanche.

Blanche Vlaaike's ?

Louis XIV Zelfs die moeten er aan geloven. *(heeft zijn ei voor de helft gepeld)* Als ik zo een ei pel en ik zie haar witte hoofd verschijnen, diafaan met een blauwe glans, dan word ik sentimenteel Blanche. En als ik het dan zo in de hand neem. In mijn wat klamme handen dit koele hart dat niet bonst - het had een kuikentje kunnen zijn - dan word ik plots erg hongerig. Dan word ik razend hongerig, Blanche. Dan is het alsof ik in geen dagen gegeten heb en dan verscheur ik dat lieve ding. Zo *(neemt er een hap van)* en zo *(nog een hap)*. En dan wil ik er steeds meer. Een tweede *(bijna ongepeld eet hij het op)* en een derde *(verscheurt het ongepeld)* en een vierde... *(vindt nergens een vierde ei)*

Blanche Ça suffit, majesteit.

Louis XIV Pas du tout, Blanche. Zie je dan niet : de rest was alleen maar een maaltijd in effigie.

Blanche En dan ?

Louis XIV Een maaltijd zonder echt eten. Dus die eieren zijn het enige waarmee ik me...

Blanche Ik heb nog wat triperieën bij, majesteit.

Louis XIV Niet in effigie hopelijk. Enkele niertjes zijn altijd meegenomen.

Blanche Het zijn ingewanden die er mogen zijn. *(haalt ingewanden uit een plasticzak)* Die darmen b.v. zijn tweemaal zo lang als bij een normaal dier. *(smijt wat konijnedarmen op een plastieken bord voor 's konings neus)*

Louis XIV Interessant.

Blanche Ja, het dier in kwestie leed aan vraatzucht.

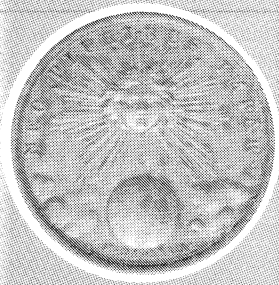
Louis XIV Arm dier.

Hertog Arme ingewanden.

Blanche En een maag die ook meer dan goed geschapen is. *(een waterblaas-voetverwarmer)*

Louis XIV (tot B.) Toen zag men mond aan mond, en borst aan boezem kleven, toen klap-te kus op kus, als 't op een scheiden ging... (L. wil weggaan, werpt al een kashand naar B.)

Hertog (die op de achtergrond met zijn klisteespuit een glas bier heeft gevuld, intercepteert L. en presenteert het glas aan L.) Een pittig drankje. Voor Zijne Majesteit. (Wendt zich tot B. en spuit haar in de mond) Voor Blanche. (Neemt onder zijn pupiter uit een mini-ijskast een flesje) Voor mij. (Gaat naar het publiek) En voor u? (Licht uit.)

VI

Louis XIV (heeft broekspijpen opgestroopt, maakt met houtskool vlekken op beide benen, H. en B. kijken toe.) Hoe zou jij graag sterven, Blanche?

Blanche (verbaasd) Sterven?

Louis XIV (terwijl hij gebukt nog bezig is) Ja, sterven, ophouden te bestaan, dood gaan. Plots of langzaam, gewelddadig of in bed of gewelddadig en in bad. Creperen als een hond. (zet zich terug recht.)

Hertog Als ik kon kiezen, zou ik zelfmoord plegen. (kijkt naar zijn hand) De hand aan mezelf slaan. Ik zal het nooit doen, want dat is veel te drastisch voor mij, te desperaat-serieus. Ik kan het me eigenlijk niet voorstellen, en daarom denk ik er ook graag aan. Omdat het zo niet voor te stellen is.

Louis XIV Jaja... en hoe? Zo alles doorsnijden, in een lauw bad, à la Seneca of zeer theatraal, coram publico, met de beker scheerling in de hand, de ultieme rol. Op het scherp van de snee, want er is geen correctie meer mogelijk, geen terugkeer, eenmalig straks flitsen de lampen uit, voorgoed.

Blanche Of à l'improviste, een vlugge kogel, een bijna achteloos uit het raam springen vanuit de honderdste verdieping. Heeelp!

Hertog Of à la Cleopatra, de polsen in een mandje met slangen, een paar prikken.

Louis XIV Slangen zijn vies, glibberig.

Blanche Neen, pijnloos moet het zijn. Wegglijden uit het leven, alles geleidelijk zien vervagen. Pijnloos, zoals het leven niet is geweest, moet het sterven zijn.

Louis XIV Nu en in het uur van de dood... (kijkt naar zijn benen) Zou er dan niets meer aan te doen? Ezelinnemelk b.v.

Hertog haalt nog een pintje uit zijn pupiter, drinkt er eerst zelf van en geeft het dan door aan L.) Qui sait? Neen, het moet pijn doen.

Je moet het voelen. Je beslissing voelen. Natuurlijk geen gruwelijke pijn. Geen doodstrijd van uren. Een vonk, plotse klaarte die zo vol licht is, onuitstaanbaar.

Blanche Saul wordt Paul. (L. geeft pintje door aan B.)

Hertog En dan bedoel ik niet het cinematografisch licht van de laatste blik die alles in enkele beelden recapituleert. Neen, het licht voelen, zo pijnlijk helder dat het niet uit te houden is. Van pijn, van klaarte. Want het één staat voor het ander.

Blanche Jij bent een erotomaan, hertog. Een necrofiel van het gesofisticeerde soort.

Louis XIV Gewelddadig én in bed. (L. is ondertussen tot bij B. gekomen, spreken volgende passage als odi-amo geliefden)

Hertog (monologiserend) Een dolkstoot in het hart.

Louis XIV (corresponderend gebaar naar B. toe) Van mijn geliefde. (steekt) Slet!

Hertog Een kogel in de slapen.

Blanche Van mijn minnaar. (schiet) Hond!

Louis XIV Ik zou je eerst allang gewurgd hebben. (B.grimast terug)

Hertog Heroïek uit voorbije tijden, Majesteit.

Louis XIV (die teruggaat naar zijn chaise, nog opgewonden) Precies, slechte romantiek. Sterven is net zo prozaïsch als de deur dichtdoen.

Blanche Nu en in het uur van de dood. (B. zit gehurkt bij L. en brengt nog wat zwarte vegen aan op zijn been)

Het wordt alsmaar erger, die vlekken.

Hertog Kinine misschien?

Blanche Heb ik al geprobeerd.

Hertog Of purgeren? Aderlaten... In mei als de sappen stijgen... 38 keer Majesteit, daar kan nog wel een keertje bij, ook al zijn er deze keer geen sappen die stijgen. Want het is geen mei, maar augustus, en weldra 1 september 1715.

Louis XIV Blanche, jij bent nog altijd het beste tonicum. Weet je nog Goethe en de vrouwen: vrouwen zijn vruchten.

Hertog En laat de mannen maar zuchten.

Blanche De wet van de communicerende vaten.

Hertog De wet van de op te vullen hiaten.

Blanche Een teveel wordt afgeschuimd, een te weinig bijgevuld. Maar het effect zou zeer kortstondig zijn. En om twee keer per dag voor zijne majesteit klaar te staan, zoals die kwezel van een Maintenon. (berispent) Een vrouw op haar leeftijd, Majesteit. Bijna 80. Tweemaal per dag!

Louis XIV Het was alleen maar een kleine siddering. En het was mooi verdeeld, na het eten en voor het slapengaan. Hygiënisch als het ware.

Hertog Zoals tanden poetsen.

Louis XIV Trouwens, het was een kwezel en overleven, die ouwe feeks deed ze me sowieso. So what?

Blanche En u was de vorst, after all.

Louis XIV En ik was de vorst, after all.

Hertog (die Ls been nu helemaal aan het inkleuren is) Nu en in het uur van de dood.

Louis XIV (kijkt naar zijn benen, de hertog) Ik weet het: levenselixir!

Blanche (die naast L. staat, reikt hem het flesje bier van zoëven aan) Levenselixir.

Louis XIV (neemt een teug) Maar dat is de

ezelinnemelk.

Hertog Neen, dat zijn alexandrijnen. Hoe zou u graag sterven, majesteit?

Louis XIV (verbaasd) Sterven?

Blanche Ja, sterven, ophouden te bestaan, dood gaan. Plots of langzaam, gewelddadig of in bed of gewelddadig én in bed. (vlak bij zijn hoofd) Kreperen als een hond.

Louis XIV (begint te hoesten) Kinkhoest.

(Kijkt naar zijn benen en de bezig zijnde hertog) Een kinderziekte, Blanche. Kinkhoest hertog.

(B. heeft H. vervoegd, beide maken het karwei ongestoord af) Of koorts? (wrijft zich over het hoofd) Ja, koorts. Het is koorts! Ik begin te ijlen. 1658: waar is Mazarin? Waar zijn de sacramenten?

Blanche (gehurkt) Het wordt alsmaar erger hertog.

Hertog En deze keer helpen geen braakmid-delen.

Blanche Geen voetbaden met bourgogne.

Hertog Tegen koudvuur is niets bestand.

Louis XIV 1658...De sacramenten! (H. reikt hem nog eens het flesje aan)

Blanche Tenzij...

Louis XIV Tenzij?

Blanche Tenzij een amputatie natuurlijk.

(knijpt L. in de benen) Maar een koning zonder benen...

Hertog Een koning die moet wenen...

Louis XIV (tranen in de ogen, kijkt naar zijn benen, kijkt voor zichzelf uit, monoloog) Nunc et in horam mortis. Eén september zeventien-honderdvijftien. (zoals een brief) Liefste moeder...

Neen, ze lachen me zo al genoeg uit. (zoekend) Liefste... (aarzelend) Geen liefste. (op zijn Italiaans) Maria mia... (lacht) een beetje opera-achtig.. Marja, maar dat is te

Vlaams, dan maar opera-achtig. (serieus) Maria, het is zoals Christus bespot door het plebs... Ja, nog altijd die hoogdravendheid,

daar hebben al jouw verijdende Italiaanse romans niets kunnen aan verhelpen. Ik ben een

dragonder, met een gescherpt wantrouwen weliswaar tegenover iedereen die me op één

of andere manier wil dwarsbomen, steeds erop uit om mijn profijt... Kortom: een gezegende

Gods. Deodatus. In alle onschuld. En nu hebben ze mijn benen zwart gemaakt. Nu

hebben ze me op de Bühne als een hansworst te kijk gesteld, zelfs in het uur van mijn dood.

Het is niet echt, zeggen ze dan. En het is niet echt, dat weet ik ook wel. Maar het gaat dan

toch maar over Louis Quatorze. Over zijn lichaam zeggen ze. Over mij dus. Nu ja, beter

over mij dan over één of andere nulliteit. Richard-ik-weet-niet-hoeveel. Of al die postmo-

dernistische non-evenementen. Alhoewel, die Richard. Now is the winter of our discon-

tent/Made glorious summer by this sun of York. Dat is inderdaad niet mijn stijl. Soit.

Nu moet ik dus sterven. Hoe zou jij willen sterven, Maria? Natuurlijk, aan zoiets moet

je niet denken. Dat is alleen maar gekoketteer voor leeggangers. Claro. Trouwens, je bent al

dood, niet waar? En nu is het mijn beurt. De laatste weken hebben ze mij kapot doen zwe-

ten, mijn dokters- chirurgijnen. Elke nacht moest ik tot tweemaal toe worden gewassen.

Je hoort het: een oude zageman, die graag sterft nu iedereen die hij graag had, al lang

dood is. Mijn kleinzoon b.v., de Duc de Bour-

APPENDIX

HET HARMONICAPRINCIPE.

*"Is een versmelting van held en harlekijn
niet veel meer belangwekkend?"*

Paul Van Ostaijen.

ken op mijn landgoed. Een wel zeer vroegtijdig pensioen, ik was toen... (*denkt na*) Wat doet het er toe? En daar heb ik mijn notities gecorrigeerd en aangevuld tot 2800 foliovelen: cent soixante-treize cahiers. De moeite al zeg ik het zelf en al zouden ze pas in 1830 compleet verschijnen. Met al die tantièmes zou ik nu een rijk man zijn, maar toen ik stierf was ik een arme sukkelaar. Cent soixante-treize cahiers: dat wel. Maar mijn vrouw dood, mijn twee zonen dood, zoals bij hem daar, ongeveer. Maar hij stierf niet als een arme sukkelaar. (*zet zich op de grond aan zijn schrijfmachine, leest voor terwijl hij tekst uittikt*) Quarto, ordonneer ik mijn lichaam na het afsterven gedurende dertig uur aan te raken noch te verplaatsen, het zij dan om er zich van te vergewissen dat elk leven wel degelijk heeft opgehouden. En dat het na die dertig uur moet worden opengesneden op twee plaatsen, te weten boven de neus en aan de keel, bij de borst om zodoende voor het algemeen nut en de publieke gezondheid iets meer te weten te komen over de oorzaken van die neusverstopping, een ergerlijke kwaal die de laatste jaren tot een echte ziekte was ontaard en waarvan ik nu in het uur van mijn dood nog steeds last heb. (*Snuijft even*) Quod erat demonstrandum! (*keert zich van zijn machine af*) Een vonk, plotse klaarte die zo vol licht is. (*staat op en gaat naar L. toe. Zet klok op de feitelijke tijd. Neemt L. van de chaise percée, haalt kroon en revolver uit chaise, zet kroon op, zit op de chaise*) Wij zijn allemaal koningen die moeten sterven. (*schiet zich voor het hoofd, lichten uit*)

Finis

De naturalistische theatertraditie met haar one-to-one correspondence van script en scenische realisatie leeft vooral voort in de film. Het verhaal moet écht zijn, de uitbeelding moet kloppen! Alsof er een (goddelijk) criterium zou bestaan dat eenduidigheid garandeert tussen de tekst en zijn realisering, de opvoering. Sommige regisseurs geven zichzelf inderdaad een air van goddelijkheid. Maar daarbij blijft het dan ook...

Andere theatermakers willen niet langer concurreren met een filmvormgeving die gemeten aan de maatstaf van het naturalistisch toneel zoveel 'levensechter' de tekst kan brengen. Hoeveel draaiende plateau's en ander regiegeweld sommige schouwburgen ook mobiliseren, in het nabouwen van de (veronderstelde) werkelijkheid kunnen zij tegen het filmedium niet optornen. Er wordt dan ook - vooral bij een jongere generatie van regievoerders - teruggegrepen naar elementaire theatrale *Formen der Anschauung*: tekst en beweging. I.p.v. beide als complementair te verstaan zoals in de naturalistische school trekken tekst en beweging onafhankelijk van elkaar hun eigen sporen. Een recitatief teksttheater met beweging die direct niets met de woordsalvo's te maken heeft en een kabinet van expressieve gestes die - wanneer er al het ruisen van woorden te vernemen valt - zeker geen uitbeelding van wat dan ook willen zijn maar alleen zichzelf, beweging. Resultaat: purisme langs beide kanten dat met groot sérieux fanatiek-dogmatisch het eigen gelijk in elke nieuwe voorstelling belijdt. En wie niet voor mij is, is tegen mij!

Er zijn dus de oude zakken die maar blijven verhaaltjes vertellen zoals vroeger. Jaloers en knarsetandend weliswaar want de film doet het zoveel overtuigender. Beide media gijzelen op dit (naturalistisch) niveau elkaar. De film pretendeert beter te vertellen dan een literatuur die op de film schimpt toch niet haar 'psychologische diepgang te kunnen bereiken', enz. Voor de rest zijn er de jeugdige kozakken die van de nood een deugd maken. Liever dan

te wedijveren met grote broer, trekken ze zich terug in hun eigen bastion. Last but not least is er ook nog de vlucht vooruit van een 'totaaltheater' dat - wanneer al niet op een zelfde niveau met de film gconcurrereerd kan worden - zijn kontrahent dan maar als één van de vele ingrediënten in een media-allegaatje laat kapotkoken. Zo is er geen discussie meer mogelijk. Deze zogenaamde integratie van alle kunstvormen is immers een nieuwe synthese. Alleen het synthetisch moment ontbreekt.

Dit pro domo sluit aan bij de kozakken zonder hun aanhanger te willen zijn. Comment: een trezjak? Excuseer: een trezjak! Je m'explique.

Ook wanneer de band tussen tekst en uitbeelding verbroken is, toch zijn er momenten waarop er nog een eenduidigheid bestaat. Zoals men in extreme situaties nog reageert als het subject dat men ooit is geweest - elk gevoelen met zijn corresponderende uitdrukking, gebaar - zo dikwijls is op het toneel een zinnig samengaan van tekst en uitbeelding mogelijk. Meestal dus niet. Vaker schieten de gebaren aan de woorden voorbij of omgekeerd. Met een ridikuul of zeer ernstig effect. Opuente overacting of onderkoelde underacting. Schrijnend alleszins. Eventueel verlossend. Maar soms lijkt het naturalistisch toneel inderdaad gelijk te krijgen. Lijkt. Want op die ogenblikken dat 'held en harlekijn versmelten', is de theatrale harmonie suggestieve prefiguratie of reddende reminiscentie. Zeker geen restauratief terug-opvissen van een **heile Welt**. Daarvoor is het puin in de overige scènes te onoverzienbaar. Of zijn de bouwstenen van iets nieuws te talrijk...

Daarom moet telkens opnieuw de trezjak gehanteerd worden. De terug opgenomen tekst-uitbeeldingsdraad zal nu eens te strak worden aangespannen en overschieten en dan weer te zwak en geen geluid voortbrengen. Een enkele keer stijgt er een vertrouwde klank op: *das Gansse stimmt*. Maar slechts voor enkele seconden. De tijd van een volzin misschien.

Frank Hellemans